

توصیه‌های آموزگاری پیر به معلمان جوان

بیست توصیه عمومی و شش توصیه اختصاصی برای آموزش قرآن

ابوالفضل انوشه‌پور

آموزگار پیش‌کسوت با ۵۰ سال سابقه‌ی کار

اشاره

در صفحه‌ی «با آموزگاران بزرگ»، معمولاً با پیش‌کسوتانی که در نظام تعلیم و تربیت کشورمان منشأ خیر بوده‌اند، گفت‌وگو انجام می‌دهیم یا درباره‌ی آنان مطالبی را درج می‌کنیم. برای آموزگاران بزرگ این شماره به سراغ استاد ابوالفضل انوشه‌پور رفتیم. به طور حتم اکثر کسانی که در ۳۵ سال اخیر در دوره‌های تربیت‌معلم و آموزش معلمان شرکت کرده‌اند، کتاب‌های روش تدریس وی، به ویژه روش تدریس فارسی را خوانده‌اند. هم‌چنین در سال‌های اخیر، با اسم انوشه‌پور در کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی از جمله قرآن روبه‌رو بوده‌اند. البته استاد به جای گپ‌وگفت، ترجیح دادند که حرف‌های خود را در قالب نوشته‌های آماده شده به دفتر مجله تحویل بدهند. ابوالفضل انوشه‌پور، متولد ۱۳۲۲ در روستای فشنند ساوجبلاغ است. اندکی دیگر از سابقه‌ی حرفه‌ای او در متن موجود است. استاد می‌گوید: «حرف‌هایم را در نوشته‌ام زده‌ام و اگر آموزگاران جوان به توصیه‌های معلم پیرشان گوش کنند، سپاس‌گزار خواهیم بود.»

همه‌ی جنبندگان، مطابق آیه‌ی شش سوره‌ی هود، به عهده‌ی خداست.

«وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا»

اگر به لطف خدا توفیقی در زندگی داشته‌ام، مدیون همسر فداکار و فرزندان خوبم هستم که برای همگی عاقبت به خیری آرزو دارم.

پدر، مادر، دایی، معلمانم و به خصوص آموزگار کلاس اولم آقای **سیدعلینقی میرزایی** در تربیت من نقش اساسی داشته‌اند. از درگاه خداوند رحمان خواستارم که همه‌ی آنان را مورد لطف و رحمت خویش قرار دهد. به قول مرحوم **شهریار**:

از سوادآموز ما هم یاد باد
او به ما خواندن نوشتن یاد داد

به قصد قربت کارم را آغاز می‌کنم و در شروع هر کار آیات ذیل را از مصحف شریف قرائت می‌کنم.

«وَقُلْ رَبِّ اعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ» (سوره‌ی مؤمنون، آیه‌ی ۹۷).

«وَاعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَحْضُرُون» (سوره‌ی مؤمنون، آیه‌ی ۹۸).

«وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا» (سوره‌ی اسراء، آیه‌ی ۸۰).

این عبارت از برزویه‌ی طبیب در باب اول کتاب «کلیله و دمنه» شعارم است که می‌گوید: «کشاورز گندم را به قصد قوت می‌کارد، ولی گاه که خوراک ستوران است، خود به تبع حاصل آید.»

وظیفه‌ی ما کار کردن است ولی روزی

سلام. خداوند سبحان را شاکرم که مرا به این مسیر هدایت فرمود. قریب ۵۰ سال است که در خدمت آموزش و پرورش کشور هستم. در این مدت در تمام مقاطع تحصیلی، از دبستان تا دانشگاه‌ها و ضمن خدمت کار کرده‌ام. در دوره‌ی ابتدایی، راهنمایی و تربیت‌معلم مسئولیت نیز به عهده گرفته‌ام. در تهیه و تألیف روش تدریس کتاب‌های ابتدایی از جمله فارسی، ریاضی، دینی و قرآن و اجتماعی شرکت داشته‌ام. هم‌چنین به عنوان کارشناس کتاب‌های درسی با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف همکاری کرده‌ام.

انس و علاقه‌ی شدید به کتاب و مطالعه دارم و معتقدم که «کلمات ابزار تفکر است» و موجب رشد انسان می‌شود.

کار را عبادت می‌دانم و با توکل به خدا و

شاگردانم را چون فرزندان خویش دوست دارم و تا زنده‌ام دعاگویشان هستم. هر کس برای رفتن به زیارت از من خداحافظی می‌کند، اولین خواسته‌ام از او این است که در آن مکان‌های مقدس فرزندان و شاگردان قدیم و جدید مرا دعا کند.

اما توصیه‌های من در سن هفتادسالگی به همه‌ی معلمان میهن اسلامی، که وصیت است نه نصیحت:

* یقین بدانید که لطف خدا شامل حالتان شده است که به این مسیر هدایت شده‌اید و قدم در جای پای انبیا گذاشته‌اید. راهی که چون پل صراط از تیغ تیزتر و از مو باریک‌تر است. امانت‌هایی که تعلیم و تربیت آن‌ها به عهده‌ی شما گذاشته می‌شود، با عملکرد درست شما احیا می‌شوند و توان بالقوه‌شان به فعل درمی‌آید و اگر خدای ناکرده بد عمل کنید!!!

* با وضو وارد کلاس شوید و خداوند را همیشه حاضر و ناظر بر کار خویش بدانید و راضی به رضای او باشید.

* نمازتان را اول وقت بخوانید و انس به قرآن پیدا کنید.

* شکرگزار باشید و دانش‌آموزان حق‌شناس و شکرگزار تربیت کنید.

* کار را عبادت بدانید و لحظه‌ای از عمر خود را به غفلت نگذرانید.

* در جهت رشد خود تلاش کنید. کتاب‌های خوب بخوانید و معلومات خود را به روز کنید.

* صبور، با گذشت و دارای سعه‌ی صدر باشید و از اشتباه دیگران بگذرید.

* چون پیامبر رحمت نسبت به دیگران دل‌سوز، خیرخواه، مهربان و امین باشید.

* آن‌چه برای خود می‌خواهید، برای دیگران هم بخواهید و آن‌چه برای خویش نمی‌پسندید، بر دیگری هم روا مدارید.

* در زندگی برای همه‌ی کارهایتان نظم و برنامه‌ی پیش‌بینی شده داشته باشید.

* یاد بگیرید به کاری که خدا به آن راضی نیست و به خیر و صلاح شما نیست، محکم و مؤدبانه «نه» بگویید.

* با اخلاق نیکو، ادب، خیرخواهی، احسان، نیکوکاری و محبت، می‌توانید دشمن را دوست کنید.

* از طمع و داشتن دید مادی بپرهیزید.

* برترین ارزش‌ها در اسلام، داشتن تقوا،

کسب علم و روحیه‌ی جهادی است (جهاد با نفس، جهاد با حضم و سعی و تلاش یا کار).

* کسی که دروغ می‌گوید، قول می‌دهد ولی به آن عمل نمی‌کند و در امانت خیانت می‌کند، منافق است؛ با او دوستی نکنید.

* سه گروه ذیل مطابق قرآن، اهل جهنم هستند. مواظب خودتان باشید:

الف) بی‌نماز
ب) کسی که با خلاف کار و فاسق دوستی می‌کند.

پ) کسی که عمرش را به غفلت می‌گذراند و عمر و وقت خود را بیهوده تلف می‌کند.

* با عزت زندگی کنید. حق بگویید و از حق دفاع کنید؛ هرچند به ضررتان باشد.

* در تربیت بچه‌ها عجله نکنید، عصبانی نشوید و دست و زبان خویش را کنترل نمایید.

* چهارده معصوم (ع) را دوست بدارید و به راهشان معرفت پیدا کنید و قدم در جای پای آنان بگذارید.

* دوستان مؤمن، دانا، بلندنظر، مخلص و چشم و دل‌پاک بگیرید و از آدم‌های حسود، بخیل، طمع‌کار و متکبر دوری کنید.

توصیه‌ی خاص به آموزگاران و به هنگام آموزش درس قرآن

* برای توفیقی که نصیبتان شده به درگاه

خداوند سبحان شکرگزار باشید؛ چون رسول گرامی اسلام فرموده‌اند:

«بهترین شما کسی است که قرآن بیاموزد و به دیگران یاد بدهد.»

* با رعایت طهارت، بهداشت، نظافت، ادب و اخلاق نیکو، فضایی با محبت، گرم و صمیمی به هنگام آموزش قرآن ایجاد کنید.

* آموزش قرآن بسیار ساده و محور اصلی آن پنج درس زیر است:

الف) ترکیب حروف با حرکات

ب) درس ساکن

پ) تنوین

ت) تشدید

ث) حروف ناخوانا

سه درس اول به آسانی آموزش داده می‌شود، ولی در دو درس بعدی نیاز به دقت و تمرین و تکرار بیشتر است تا دانش‌آموزان به قانونمندی آن پی ببرند، رعایت کنند و تعمیم دهند.

* نقش معلم در آموزش قرآن چون نقش مربی تعلیم رانندگی است. فرمان دست آموزش‌یار است و او ماشینی را می‌راند اما هر جا اشتباه کرد، مربی تذکر می‌دهد و راهنمایی می‌کند. دانش‌آموزان نیز هر یک شروع به خواندن قرآن می‌کنند و هر جا که اشتباه داشتند، نه آموزگار آن را تصحیح می‌کند و نه به دانش‌آموزان دیگر اجازه می‌دهد که درست آن را بگویند؛ بلکه از همان دانش‌آموز می‌خواهد که برگردد و دوباره با دقت بیشتری به صورت بخش‌بخش و یا آرام بخواند. بالاخره با هدایت و راهنمایی آموزگار خود شاگرد کشف می‌کند و به اشتباه خود پی می‌برد و صحیح می‌خواند.

* مهارت پیدا کردن در هر کاری نیازمند تمرین و تکرار است. دانش‌آموزان را موظف و مکلف کنید که هر شب یک صفحه از کتاب خود را در خانه با صدای بلند بخوانند. این

ریشه‌ی گل! تیشه به

محمود یحوی

درباره‌ی فعالیت‌های مشترک آموزشی و پرورشی میان اولیای خانه و مدرسه مقالات و نوشته‌های بسیاری در مجله‌ها و کتاب‌ها به چاپ رسیده و موضوعات بسیاری به بحث گذاشته شده است. در این میان اما مشارکت فعال بین اعضای آموزشی هر واحد آموزشگاهی نیز ضروری به نظر می‌رسد.

تشکیل شورای معلمان یا دبیران زیر نظر مدیریت مدرسه یکی از نمادهای این تشریک مساعی و به معرفی نقد و تفاهم گذاشتن موضوعات، مسائل و راهکارهاست تا آموزشگاه در مسیر آموزش و تربیتی صحیح مانده و به فعالیت‌های تعریف شده‌ی خود برسد.

اما در این میان رصد فعالیت‌های همکاران موضوعی ریز و بسیار حساس است که البته خواسته‌ی ما نیست ولی با توجه به اهمیت برخی موضوعات، از جمله خاطره‌ای که **س. مهرابی** از یکی از مدارس روستایی یک استان محروم کشور فرستاده است، آن را به طور خلاصه در این جا می‌آوریم.

وی در ابتدای خاطره و نامه‌ی خود به دفتر مجله‌ی رشد ابتدایی نوشته است: «اگر از ما بخواهند درباره‌ی یک معلم، یک جمله‌ی کوتاه بگوئیم، خواهیم گفت: «معلمی عشق است...» اما بعضی از همکاران ما به دلایلی هنر این کار را از خود نشان نمی‌دهند و گاه مایه‌ی تأسف مابقی همکاران می‌شوند.»

این همکار محترم، همراه با مطلب خود، از فراز تپه‌ای، عکسی از

تمرین و تکرار و استمرار، موجب مهارت یافتن در روخوانی قرآن و انس به آن خواهد شد.

* به تدریج با بیان معنای آیات و عبارات ساده و قابل درک و فهم کودکان، آنان را متوجه کنید که قرآن کتاب راهنمای زندگی است تا علاقه‌مند شوند که قرآن را بخوانند و آن را بفهمند و ان شاء... به آن عمل کنند:

چون تو در قرآن به حق بگریختی

با روان انبیا آمیختی

هست قرآن حال‌های انبیا

ماهیان بحر پاک کبریا

(مثنوی معنوی)

✓ از خداوند سبحان یاری می‌خواهیم که همه‌ی ما را به راه راست - که راه انبیا، صدیقین، شهدا و صالحین است - هدایت کند؛

✓ خدایا به ما توفیق ده که انسانی مفید، مؤثر و منشأ خیر و رحمت برای جامعه باشیم؛

✓ خدایا به ما توفیق ده که هر روزمان بهتر از روز قبل باشد و به سوی رشد الی‌الله حرکت کنیم؛

✓ خدایا به ما توفیق ده که متخلق به اخلاق الهی شویم و مظهر اسمای حسنا‌ی تو گردیم؛

✓ خدایا کار ما را عبادت و شاگردانمان را ذخیره‌ی آخرت ما قرار ده.

«رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا لَدُنْكَ رَحْمَةً وَ هَيَّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا»

(سوره‌ی کهف، آیه‌ی ۱۰).

پروردگارا! ما را مورد لطف و رحمت خود قرار ده و موجبات رشد ما را فراهم کن.
خدایا چنان کن سرانجام کار تو خوشنود باشی و ما رستگار